

HKSCAN AGRI - BETESBLOGGEN MAJ 2018

Att bedriva en betesbaserad lammproduktion är lönsamt för lammproducenten, men kräver både kunskap och intresse. Många utmaningar behöver överbryggas för att lammen ska växa bra och vara slaktmogna när de behövs på marknaden. Det är ganska få som vet om att ett bra bete kan produceras för cirka 50 öre/kg ts jämfört med ensilage som sällan är billigare än 1,50 kr/kg ts. Kraftfoder innebär en kostnad på 3 kr/kg ts eller mer. Bete är en outnyttjad guldgruva!

Nu startar vi en blogg för att tipsa och inspirera er lammproducenter – betessäsong 2018 ska bli er bästa, eller hur!?

Biologiska basfaktorer styr

Betesproduktion bygger på tre basfaktorer som måste styras och kontrolleras åt rätt håll:

- **Rätt betesmängd**
- Rätt beteskvalitet
- **Rätt vikt, hull och hälsotillstånd hos tackor och lamm**

Nu på våren är det viktigast att ha full fokus på punkt 1 och 3.

Betesmängd

Att intressera sig för hur mycket bete som finns är ett måste för att bli skickligare i sin betesproduktion. Se nedan Tabell 1 som hjälper dig att beräkna sambandet mellan beteshöjd och betesmängd per hektar. Bete på våren bör ligga på 1 500 kg-2 000 kg ts/ha för att nå ett högt foderintag men samtidigt undvika att betet förväxer. Målet för försommarbetet är en tacka med 2 lamm ska klara av att växa 300 gram/dag vardera (per lamm och per dag). Då måste tackan i sin tur mjölka 3 liter/dag och ligga på ett betesintag av 2,5 kg ts/dag.

Tabell 1 Samband betesmängd och möjlig konsumtion (avser tacka 70 kg)

Betesmängd (kg ts/hektar)	Beteshöjd (cm)	Tackans möjliga foderintag (kg ts/dag)	Rekommenderad betesmängd för:
400-500	1-2	1,0	Tackor med underhållsbehov som inte behöver öka vikt och hull
600-800	2-3	1,5-1,7	Dräktiga tackor, tackor med underhållsbehov som behöver måttlig ökning av vikt och hull
1 000-1 400	4-6	2,5-2,8	Digivande tackor, växande lamm, tackor med underhållsbehov som behöver snabb ökning av vikt och hull
1 500 -1 800	6-8	2,8-3,2	Digivande tackor, växande lamm
1 800	8	maximalt foderintag (4,5% av levandevikt)	Tackor och lamm

Tyvärr kan du sällan vänta på att första fållan har en betesmängd på 1 500 kg ts/ha. Vid 20 dagars betesrotation skulle då den sista tredjedelen av betesmarken ha blivit helt förvuxen innan fåren kommit dit. Ett bra riktvärde kan vara att starta rotationsbetet när första fållan är på cirka 1 200 kg ts/ha, den sista fållan kommer vid en 20 dagars rotation och en daglig tillväxt på 20 kg ts/dag erbjuda 1600 kg ts/ha.

Tyvärr är det ofta stora skillnader på teori och praktik i betesplaneringen under maj månad. Vädret och betets tillväxt är nyckfullt. En säkerhet är att se till att ha ett tillräckligt gott hull på tackorna, så att de klarar perioder med besvärlig tillväxt samt att ha en stor flexibilitet mellan slåtter- och betesareal under den här perioden. Ibland behöver djuren beta på mer än 70 % av marken, ibland räcker det med hälften. Räkna med en daglig beteskonsumtion på 3 - 4,5 % av fårens totala vikt (tackor + lamm).

Vikt, hull och hälsotillstånd

Första tiden av lammets liv kan delas in i två separata delar, 0-45 dagar efter lamning samt 45 dagar efter lamning och tiden fram till slakt.

0-45 dagar efter lamning

Beteslammen behöver i princip enbart tackans mjölk. Tackans mjölkavkastning ökar succesivt från lamningen och fram till dag 20. Maximal mjölkproduktion har tackan runt dag 20-45 vilket är en period med svagt samband mellan foderintag och mjölkproduktion eftersom tackan kan mjölka på hullet. Under 45 dagars tid kan 10% av tackans totala foderintag komma från hullet. En vecka av lågt betesintag vid betesstart kan ofta klaras av väl av tackorna. Dock inte av yngre tackor och tackor under hullklass 3, säkerställ att dessa får tillräckligt med bete eller kompletterande foder!

Helst bör övergång och anpassningen till bete ske innan dag 20 i laktationen. Detta för att bättre utnyttja tackans period av maximal mjölkproduktion. Plan B blir att göra övergången efter dag 45 för att slippa foderbyten och risken med alltför låga foderintag under den period när tackan mjölkar som mest.

45 dagar och fram till slakt

Tackans mjölkavkastning sjunker efter dag 45 samtidigt som lammens behov av näring ökar proportionerligt med tillväxten. För att hålla kvar lammen i en fortsatt god tillväxt måste de erbjudas tillräcklig näringstillförsel genom foder och bete.

Se upp med alltför låg betestillgång under en vecka kring betesstarten, det kan slå hårt på lammens tillväxt. Tackor med bra hull kan visserligen fortsätta att mjölka på hullet, men lammen behöver öka sin egen beteskonsumtion varje dag för att hålla tillväxten uppe. Är tackorna i dåligt hull slår låga betesmängder dubbelt mot lammens tillväxt eftersom både tackornas mjölkproduktion och lammens egen foderkonsumtion minskar! Lösningen är att vidga fållan eller minska på antalet djur. Om det inte fungerar måste extra foder erbjudas.

Tillvänjning bete och betets kvalitet

I början på betessäsongen är betets kvalitet alltid bra, men däremot kan övergången från vinterfoder till bete bli ett problem. Mikroberna i tackornas våm behöver 5-8 dagar för att anpassa sig till det nya fodret. Lättast är att fodra fullt i 5-8 dagar ute och sen ta bort vinterfodret helt. Går det att ordna praktiskt kan du låta tackor och lamm gå ut och in under 5-8 dagar. Det räcker med en timme betestid om dagen för att mikroberna skall anpassa sig.

Höga dagstemperaturer påverkar gräSENS kvalitet och smältbarhet negativt. Redan vid 12 grader börjar försämringen att ske. Tänk på att låta djuren beta fållor med grova, tråkiga gräs så tidigt som möjligt innan kvalitet har fallit för mycket!

Med början kring 20-25 maj börjar stråskjutningen på många gräsarter som gröe och venarter. Det är viktigt att hålla ett så hårt betestryck som möjligt under den här perioden för att inte försämma markens potentiella produktionsförmåga under resten av sommaren. Speciellt gäller detta för naturbetesmarker som inte kan putsas av under säsongen.

Att fundera på inför betessäsongen

- Vad ska jag använda för betessystem och har jag stängsel i tillräckligt omfattning?
- En april-lammande flock som släpps på bete 1 maj kommer att öka sin beteskonsumtion med 15 % per månad. Hur hanterar jag det ?
- Har jag rätt hull på tackorna med tanke på det vårbete som jag erbjuder till djuren?
- Har jag rätt vikt på de yngre tackorna och rätt bete till gruppen?
- Tänk på att en för lätt tacka (ungtacka 50 kg istället för 56 kg) klarar inte av att äta lika stor mängd bete/foder vilket är negativt för mjölkproduktionen och lammens tillväxt!
- Rätt betetryck (antal djur per yta) har uppnåtts när fållan blivit jämnt avbetad

Text och fakta: Gunnar Danielsson och Elisabeth Svensson